

Антон Лытвынец, Вадым Канащук, Іванна Лытвынец, Елена Падовская. Спортивная деятельность Ивана Поддубного. В статье рассматривается выдающаяся фигура украинского спорта Иван Поддубный. Проблема является одной из ведущих в научной деятельности, ведь изучению спортсменов начала XX в. придается большое значение. Исследование посвящено анализу спортивной деятельности Ивана Поддубного. Проведены анализ и обобщение последних исследований по данной проблематике. Описаны спортивные достижения и награды, полученные им в течение жизни. Освещены престижные спортивные соревнования, посвященные личности спортсмена, которые сегодня проводятся в Украине и России. Полученные результаты свидетельствуют, что спортивные достижения Поддубного и присвоение ему уникального звания "чемпион чемпионов" повлияло на развитие борьбы в будущем.

Ключевые слова: спорт, борьба, Поддубный.

Anton Lytvynets, Vadym Kanashchuk, Ivanna Lytvynets, Olena Padovska. Sports Activities of Ivan Piddubnyi. The article deals with a prominent figure of Ukrainian sportsman of Ivan Poddubnyi. The problem is one of the leading scientific activity, as the study of athletes early XX century is important. Devoted to the analysis of sports activity Ivan Piddubnyi. It has been analysis and synthesis of recent research on these issues. We describe the athletic achievements and awards received during his life. The contributions prestigious sports figures dedicated athlete, who now held in Ukraine and Russia. The results show that gained sporting achievements Piddubnyi and awarding him the unique title of "champion of champions" influenced the development of combat in the future.

Key words: sport, wrestling, Poddubny.

УДК (477.44) 1944/1954:796

Михайло Лозовик

Зародження фізкультурно-спортивного руху в селах Подністрів'я в повоєнні роки (1944–1954 рр.)

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. Фізична культура й спорт, без сумніву, належать до найбільш визначних та специфічних явищ у нашому житті. Дослідження історичних шляхів і закономірностей їх розвитку дає змогу прослідкувати зв'язок минулого із сучасним, визначити характер і напрями розвитку фізкультурно-спортивного руху, сприяє кращому розумінню його тенденцій і прогресу. Наше дослідження присвячене становленню фізкультурно-спортивного руху в селах Подністрів'я на Вінниччині. Змагання в ті часи носили масовий характер та проходили на хвилі небувалого емоційного піднесення [6].

Тодішня влада була, безперечно зацікавлена в розвитку сільської фізкультури й спорту, це допомагало в розв'язанні економічних проблем, адже тільки фізично здорові, упевненні у своїх силах люди могли відбудувати зруйноване війною господарство. Крім того, організація сільських спортивних змагань була своєрідною формою соціального контролю. Підготовка до спортивних свят і радісні спогади про них зберігалися в пам'яті людей надовго. Після завершення змагань люди з новими силами поверталися до повсякденної праці. Кожне історичне дослідження починається з джерела. Основний масив документів, які ми використали, зберігається в Державному архіві Вінницької області. При написанні роботи опрацьовано матеріали досліджень М. Трейлера [7], Я. Кулика [5], Б. Турова [8], О. Мендуся [6], Б. Гвоздьева і М. Зарудного [2], М. Виноградова та ін. Окремі матеріали взяті з "Історії міст і сіл УРСР. Вінницька область" [4]. Значну допомогу для реального відтворення фактів надали очевидці подій того часу Є. Гордєєв, О. Іванова, М. Яворський.

Завдання дослідження – проаналізувати фізкультурно-спортивний рух у селах Подністрів'я в повоєнні роки (1944–1954 рр.)

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Після звільнення території Могилів-Подільського, Ямпільського, Муровано-Куриловецького, Піщанського районів від окупантів більшість підприємств було зруйновано. Обладнання заводів і фабрик, пошти, електростанцій, друкарні, цінності краєзнавчого музею та інших закладів знищено або вивезено оку-

пантами, уздовж трьох кілометрів набережної Дністра зруйновано всі будівлі в Могилеві-Подільському. У місті залишилося лише 11 тисяч жителів [4]. На місці сільського стадіону с. Серебря румунський поміщик, який з'явився разом з окупаційними військами, збудував власний дім [8]. Перед населенням району стояло складне завдання – відбудувати зруйноване господарство. Жителям села доводилося долати величезні труднощі, не вистачало робочих рук, було обмаль сільськогосподарської техніки. Здавалося, пройдуть десятиріччя, перш ніж життя повернеться в нормальне русло й у населення району знову з'явиться зацікавленість до занять фізкультурою та спортом. Але вже в 1947 р. промисловість міста досягла довоєнного рівня випуску продукції. А наступного року стали до ладу нові підприємства: ватна фабрика, хлібозавод, потім – швейна фабрика. Міська та районна ради депутатів трудящих і робітничі колективи надавали велику допомогу колгоспам – по кілька тисяч чоловік виїжджали в села на збирання врожаю, завершилася радіофікація всіх сіл району, відбудовано в колгоспах 18 електростанцій [2]. У цей час в області особливу увагу звернуто на розвиток сільського фізкультурно-спортивного руху. Тим паче, що Могилівщина мала свою спортивну історію. Ще в 1916 р., за спогадами Всеволода Гумовського, на березі Дністра відкрився великий торговельний центр, де можна було взяти на прокат ковзани, чим молодь міста з радістю користувалася. У 1923 р. з'явилися перші футбольні команди, якими керували Грабський і Боксанський – майбутній голова окружної ради фізичної культури [7]. У 1926 р. в Могилеві-Подільському проводилася 1-а окружна спартакіада. У ній узяли участь секції та гуртки окружної ради профспілок, спілки будівельників, залізничної станції, електрошколи, заводу ім. Кірова, клубу молоді. Були показані непогані для того часу результати. Олександр Московський переміг у метанні диска з результатом 31 м 50 см та списа 40 м, В. Новицький штовхнув ядро на 9 м 21 см і стрибнув у довжину на 5 м 02 см. Починаючи з цього року, у Могилеві-Подільському щорічно проводились окружні, а потім районні спартакіади. У ті роки в міських гуртках нараховувалося більше 800 фізкультурників, а в 1928 р. в окружній спартакіаді взяли участь усі 14 районів Вінницької округи. Активне спортивне життя Могилів-Подільського, порівняно з іншими районами Вінниччини, можна було пояснити тим, що тут було більше кваліфікованих кадрів. Серед них – Сергій Калинчук, який пізніше, в 60–70 рр. минулого століття, керував кафедрою фізичного виховання Київського політехнічного інституту, Всеволод Гумовський, випускник Харківської школи тренерів, майстер спорту та призер чемпіонату СРСР Ян Шедько й ін. [5]. У 1930 р. в міському будинку армії відкрився спортивний зал, а в 1931 р. прикордонний загін розпочав будівництво стадіону. У 1936 р. при будинку піонерів відкривається спортивна школа з відділеннями гімнастики та футболу. Футбольна команда м. Могилів-Подільського була переможцем першості області з футболу [7].

Відроджуючи втрачене, майже в кожному повоєнному селі району створювалися фізкультурні гуртки. Для подальшого підйому фізкультурної роботи облвиконкомом прийнято дві постанови [2], комітети фізкультури організовували короткотермінові збори тренерів з різних видів спорту. Для покращення організаційної, навчально-спортивної та методичної роботи при районному комітеті фізичної культури і спорту створені навчально-методичні ради. Ними своєчасно розроблено календарі й приблизні плани підготовки та проведення спортивних заходів, положення й розклад змагань). Відповідно до наказу Весоюзного комітету в справах фізичної культури і спорту за номером 974 від 13.10.1948 р. обласним спорткомітетом розроблено низку конкретних заходів із розвитку фізичної культури і спорту на селі. Планувалося значно зміцнити спортивно-матеріальну базу, провести ряд змагань із різних видів спорту. Важливим етапом у розвитку сільського фізкультурно-спортивного руху стало рішення облвиконкому про проведення обласних спартакіад сільської молоді. У колгоспах на польових станах, сільських клубах з'явилися яскраві плакати, які розповідали про основні умови участі сільської молоді в спартакіаді. Кожен учасник спартакіади повинен був скласти нормативи комплексу ГПО. У колгоспі імені Т. Шевченка Чернівецького району першими їх склали брати Павло та Борис Бурлаки, їздовий колгоспу Степан Чумак. У вихідні дні вони проводили заняття. Павло Бурлака організував перший у колгоспі фізкультурний гурток. Руками молоді на березі річки Мурафа побудовано невеличкий стадіон із легкоатлетичними секторами, волейбольним й баскетбольним майданчиками. Колгоспні майстри виготовили в подарунок спортсменам бруси та гімнастичну стінку, установили перекладину. Заняття фізичною культурою стали регулярними. Павло Бурлака став громадським інструктором, а Степан Чумак – першим тренером із легкої атлетики. Уперше на порядку денному засідань правління колгоспу та зборів колгоспників були поставлені питання підготовки до районної й обласної спартакіад. Районні спартакіади сільської молоді розпочалися в серпні 1948 р. У них узяли участь близько 20 тис. спортсменів. До 1 вересня 1948 р. всі райони області відвідували

про проведення своїх спартакіад і підготовку команд до першої обласної спартакіади сільської молоді. Право на проведення спартакіади завоювали колгоспники Бершадського району. Три дні продовжувалися змагання сільських фізкультурників. Під час змагань було виявлено низку суттєвих недоліків, які стримували розвиток фізкультурно-спортивного руху на селі. Гостро відчувалася потреба в нових організаційних формах керівництва низовими фізкультурними колективами на селі. Виникла необхідність створення сільського спортивного товариства, яке б об'єднало сільських спортсменів, допомогло б їм постійно підвищувати свою спортивну майстерність. 30 листопада 1948 р. в газеті «Вінницька правда» з'явився лист колгоспників – Героїв соціалістичної праці з колгоспу ім. Будьонного села Березівки Чернівецького району Ісаака Цмокалюка, Марії Бучацької, Марії Кунділовської з пропозицією про створення першого в Україні добровільного спортивного товариства сільської молоді під назвою «Колгоспна нива». У кінці грудня 1948 р. позачергова сесія обласної ради трудящих схвалила пропозицію колгоспників Березівки та доручила обласному комітету у справах фізичної культури і спорту створити та затвердити на першій конференції статут і положення «Колгоспної ниви» [2]. У січні – лютому 1949 р. відбулися сесії районних рад депутатів трудящих, присвячені питанням фізичної культури й спорту. Вийшов із друку тимчасовий статут і положення товариства «Колгоспна нива». У квітні 1949 р. сільське спортивне товариство створено в с. Серебрія. На загальних зборах фізкультурників села вибрана рада з чотирьох осіб – Миколи Куколя, Михайла Льєва, Павла Будяка і Григорія Бучацького [8]. Почин жителів с. Серебрія став прикладом для селян усього колишнього Союзу, усієї України. У селах почали створюватися низові колективи та ради нового спортивного товариства. Улітку 1949 р. в 879 колгоспах області відбулися міжколгоспні спартакіади, у яких взяло участь 121 110 сільських фізкультурників. У районних спартакіадах узяло участь 62 740 спортсменів. Велике спортивне свято відбулося в Могилеві-Подільському влітку 1949 р. У змаганнях на берегах Дністра взяло участь близько 6 тис. плавців. Із них 4300 склали норми комплексу ГПО. Одними із лідерів цих змагань стали колгоспники с. Серебрія [1]. У вересні 1949 р. на змаганнях другої обласної спартакіади сільської молоді, які проходили в Бершаді, відзначилися жителі с. Серебрія – бігунка Любов Слободянюк та Галина Бучацька, яка встановила рекорд області зі штовхання ядра. У змаганнях із плавання перемогла Ганна Паламарчук – ланкова колгоспу с. Бандишівка Могилів-Подільського району.

Метою поширення фізкультурно-спортивного руху на Вінниччині було охоплення заняттями фізичною культурою 500 тис. осіб, а вже на базі масовості досягти високої спортивної майстерності було цілком реально [5]. Виконуючи постанову Ради Міністрів УРСР від 19 серпня 1950 р. у Вінницькій області, сільське спортивне товариство «Колгоспна нива» реорганізовано в ДССТ «Колгоспник» [10, арк. 57]. Про ставлення керівників області та районів до питання розвитку фізичної культури яскраво свідчать матеріали газети «Вінницька правда» від 9 вересня 1951 р. про будівництво районного стадіону в м. Могилеві-Подільському. Споруджували його методом народної будови всього за чотири місяці. Тисячі могилівчан брали участь у його спорудженні вечорами та у вихідні дні. У кінці серпня будівництво завершили. На колишньому пустирі розкинувся стадіон із трибуною на тисячу глядачів, з гаревою доріжкою, секторами для стрибків і метань, футбольним полем. Улітку 1951 р. в Могилів-Подільському районі було проведено понад 30 масових змагань із різних видів спорту, у яких взяло участь близько 17 тис. осіб. Під час змагань установлено 11 районних і три обласних рекорди. До Могилева-Подільського на змагання приїздили футболісти та волейболісти із сіл Шпиків, Копайгород, Бершадського та ін. районів. Двадцять вісім кращих спортсменів артілі ім. Тимошенко с. Серебрія повторили свій торішній марафонський заплив на дистанцію 10 км [5]. Лише в 1951 р. в районі підготовлено 1248 значкістів ГПО. 296 учнів старших класів шкіл району стали розрядниками. На спеціальних курсах у спортивній школі підготовлено 172 спеціалісти з фізичної культури [5]. Зокрема, працювати тренером у с. Серебрію переїхав зі столиці України інструктор Республіканської ради спортивного товариства «Колгоспник» Ян Шедько. Він був неодноразовим чемпіоном і рекордсменом республіки. У 1940 р. він закінчив школу тренерів при Харківському інституті фізичної культури. Із початком Великої Вітчизняної війни і аж до 1946 р. служив у Збройних силах. Після демобілізації Ян Шедько тренував легкоатлетів, але брав участь у всесоюзних і республіканських змаганнях. А в 1950 р. зайняв третє місце із метання списа на всесоюзних легкоатлетичних змагання [8].

Зрозуміло, що Вінницька область – переважно сільськогосподарська й тому більше уваги приділялося розвитку фізичної культури на селі, та й найбільший тягар цієї роботи покладалася на ДССТ «Колгоспник», яке очолювали в ті роки Ф. Дахновський, О. Загородній, О. Степаненков. Уже на

початку 50-х років в 1017 колективах сільського товариства нараховувалося близько 142 тис. фізкультурників [5].

На кінець 1951 р. в селах області відбудовано та побудовано 970 футбольних полів і спортивних майданчиків. Непоганий стан справи був у Могилів-Подільському, Теплицькому, Томашпільському, Віницькому, Чернівецькому та Козятинському районах [5]. Покращував свою роботу колектив с. Серебря. Хлібороби села захоплювалися легкою атлетикою, гімнастикою, велосипедним та водними видами спорту. У 1951 р. ланкова колгоспу с. Серебря Катерина Піскун стала чемпіонкою Республіканської ради ДССТ «Колгоспник» та третьою на всесоюзних змаганнях із велосипедного спорту. Збірна команда футболістів цього села в 1954 році виборола право брати участь у фінальних іграх на кубок України з футболу серед сільських футболістів [8].

Ураховуючи високі спортивні показники сільських фізкультурників Могилів-Подільщини, обласна рада ДССТ «Колгоспник» прийняла рішення про проведення в районі фінальних змагань четвертої обласної спартакіади сільської молоді. На спартакіаду прибули команди 44 районів області та двох міст – усього 3800 учасників. Від імені Всесоюзного комітету в справах фізкультури і спорту при Раді Міністрів СРСР учасників змагань привітав О. Вересков. Порівняно з попередньою спартакіадою, значно зросла спортивна майстерність учасників змагань. Покращилась організація проведення змагань.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що післявоєнні роки були надзвичайно значущими в спортивному житті Могилів-Подільського району. У ці роки покращено матеріально-спортивну базу, створено нові форми фізкультурно-масової роботи на селі.

Список використаної літератури

1. Велике спортивне свято в Могилів-Подільському районі // Вінницька правда. – 1949. – 14 серпня. – С. 4.
2. Гвоздєв Б. 500 000 фізкультурників в одній області / Б. Гвоздєв, Н. Зарудный, Б. Виноградов – М. : «ФИС», 1949. – 70 с.
3. Державний архів Вінницької області (далі ДАВіО), Ф. 61, Оп. 2, Спр. 27, Арк. 25.
4. Історія міст і сіл Української РСР. Вінницька область. – К. : Наук. думка, 1972. – 779 с.
5. Кулик Я. Вінниччина спортивна / Кулик Я. – Вінниця : “Логос”, 1996. – 160 с.
6. Мендусь О. Успіхи засновані на традиціях О. Мендусь // Вінницькі відомості. – 2008. – 17 вересня.
7. Трейгер М. // Слово Придністров'я. – 2002. – 25 жовтн.
8. Туров Б. Фізкультурники Серебрии / Туров Б. – М. : “ФИС”, 1955. – 62 с.
9. Шевчук Ф. Обласна спартакіада у Бершаді / Шевчук Ф. // Вінницька правда. – 1949. – 11 верес.
10. ДАВіО, ф. 4877, оп. 2, спр. 4, арк. 57.

Анотації

У статті на основі комплексного аналізу джерел і літератури показано розвиток фізкультурно-спортивного руху в селах Подністров'я на Вінниччині в 1944–1954 рр., виникнення нових форм фізкультурно-масової роботи, створення перших в Україні сільських спортивних товариств. Досліджуються питання організації спортивного життя в повоєнний період, його структура, ставлення до такого явища влади, причини, що спонукали селян займатися спортом. У цей період спостерігалось значне підвищення зацікавленості всього населення області в заняттях фізкультурою та спортом. Кількість людей, які активно займалися фізичною культурою в сільській місцевості області, збільшилася в багато разів. Завдяки використанню в статті архівних джерел зроблено спробу розкрити особливості того етапу вітчизняної історії фізичної культури й спорту.

Ключові слова: село, фізкультура, спорт, Подністров'я, Вінниччина.

Михаил Лозовик. Развитие физкультурно-спортивного движения в селах Поднестровья в послевоенные годы (1944–1954 гг.). В статье на основе комплексного анализа источников и литературы показано развитие физкультурно-спортивного движения в селах Поднестровья Винницкой обл. в 1944–1954 рр., возникновение новых форм физкультурно-массовой работы, создание первых в Украине сельских спортивных обществ. Исследуются вопросы организации спортивной жизни в послевоенный период, его структура, отношение к такому явлению власти, причины, которые побуждали селян заниматься спортом. В этот период наблюдалось значительное повышение заинтересованности всего населения области в занятиях физической культурой и спортом. Количество людей, которые активно занимались физической культурой в сельской местности области, увеличилось во много раз. Благодаря использованию в статье архивных источников сделана попытка раскрыть особенности того этапа отечественной истории физической культуры и спорта.

Ключевые слова: село, физкультура, спорт, Поднестровье, Винничина.

Mikhail Lozovik. Development of Sports Movement in Villages of Prydnistrovya in the Postwar Period (1944–1954).

Development of sports movement in villages of Prydnistrovya in Vinnychnyna region in 1944–1954, appearance of new forms of mass sports work and creation of the first Ukrainian rural sports societies are shown in the article based on complex analysis of sources and literature. The problem of sports life organization, its structure, the attitude of authorities to this phenomenon, the reasons which induced villagers to do sports in the postwar period are researched in the article. Considerable increase of interest of rural population in physical training and sport could be observed in this period. The amount of people doing sports in rural area of the region increased in several times. An attempt to reveal the peculiarities of physical training and sport history of the period was made in the article due to the use of archival sources.

Key words: village, physical training, sport, Transnistria, Vinnychnyna.

УДК 378:371.15

Світлана Мальона

Допінг-контроль та його організаційно-правові основи

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ)*

Постановка наукової проблеми та її значення. Із моменту, коли спорт почав формуватися як професійний, було визнано “нормальним”, що за змаганням спортсменів стоять змагання тренерів, а за ними і змагання “спортивної науки”.

Не дивно, що частиною “спортивної науки” стала розробка методик використання досягнень фармакології для підвищення результатів спортсменів. Більше того, розробка нових препаратів з відповідними властивостями стала невід’ємною та цілком законною частиною “спортивної науки” [22; 55]. Однак тут виникає проблема межі “дозволеного” й “недозволеного”. Для усвідомлення цієї проблеми достатньо звернути увагу на суть правового значення рівних стартових умов, тобто змагатися повинні люди, організм яких перебуває в “нормальному”, з медичного погляду, стані. Постає питання правового характеру: що ж заборонено? Виникає необхідність у проведенні допінгового контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Незважаючи на те, що офіційною ідеологією міжнародного спортивного руху є чесна, бездопінгова боротьба, “чистим” спорт не був ніколи. Практично немає олімпійських видів спорту, у яких не були б зареєстровані випадки вживання заборонених препаратів. Цій проблемі присвячені роботи багатьох зарубіжних і вітчизняних спеціалістів, серед яких потрібно назвати Хорста Хілперта, Сіко маса Роберта, В. В. Кузіна, В. П. Коржа, В. Н. Платонова, І. М. Башкіна [22; 44].

Завдання дослідження – розгляд організаційно-правових аспектів уживання заборонених речовин та методів, пропаганда боротьби з уживанням допінгу та збереження здоров'я спортсменів.

Методи дослідження: вивчення й аналіз джерел, електронних ресурсів із проблеми дослідження, узагальнення здобутих теоретичних даних.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Допінговий контроль являє собою взяття на дослідження біопроб спортсменів для виявлення наявності в їхньому організмі заборонених засобів чи встановлення використання ними заборонених методів підготовки до змагань [3].

Розповсюдження допінгу в сучасному спорті вищих досягнень перетворилось у гостру проблему, відсунувши на другий план усі інші протиріччя й складності спорту.

Свій початок боротьба з темною стороною спортивної медицини бере з 1960 р. До того МОК уважав за краще просто не зважати на проблему допінгу. Але коли на Олімпіаді в Римі просто на дистанції помер один із велосипедистів, спортивні урядовці стрепенулися. Підтвердження того, що смерть наступала в результаті зайвої пристрасті до допінгу, одержати не вдалося. Але проведене розслідування показало, що такий варіант найбільш вірогідний. З'ясували навіть, препарати якої групи приймав покійник – амфетаміни, що істотно підвищують витривалість за рахунок резервних сил організму. І вже на наступній Олімпіаді в Токіо спортсменів почали перевіряти на предмет